

Helse- og omsorgsdepartementet
postmottak@hod.dep.no

Oslo 17. Desember 2021

Høring - forslag til endringer i matloven og kosmetikklova (behandling av personopplysninger mm)

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementets høring om forslag til endring av matloven og kosmetikklova (behandling av personopplysninger m.m.) med høringsfrist 10. desember 2021. Etter avtale med Sandra Lárudóttir Gjernes er Sjømat Norge og NHO Mat og Drikke gitt utsatt frist til 17. desember 2021.

Nedenfor følger NHO Mat og Drikkes kommentarer til forslaget om endringer i matloven.

NHO Mat og Drikke er positive til at matloven oppdateres og videreutvikles i tråd med rettsutviklingen for øvrig, og vi støtter at loven harmoniseres og klargjøres i relasjon til personopplysningsloven og personvernforordningen. Vi har ingen ytterligere kommentarer til forslag til endring i § 29 og ny § 29 a.

Vi har imidlertid generelle og konkrete merknader til forslag om endring av §§ 8, 13 og 14, samt ny § 27 a.

Generelle merknader

NHO Mat og Drikke mener at forslag til endringer i §§ 8, 13 og 14 og ny § 27 a generelt er svakt utredet og at kravene i utredningsinstruksens ikke er fulgt jf. utredningsinstruksens kap. 2, pkt. 2-1 om minimumskrav til utredning. Vi savner bl.a. en nærmere problemanalyse, drøftelse av prinsipielle spørsmål og alternative tiltak. Heller ikke andre etaters håndtering av tilsvarende problemstillinger er omtalt der dette er relevant f.eks. i relasjon til § 8. Det synes som om arbeidet relatert til personopplysningsproblematikken har vært det sentrale i forslaget til forskriftsendring, jf. bl.a. tittelen på høringen. De øvrige endringene som foreslås vil imidlertid også få stor og selvstendig betydning, og det er uheldig at disse gjemmes bort i en høring som fokuserer på håndtering av personopplysninger. Det gjør det unødvendig vanskelig for høringsinstansene å fange opp disse endringene, og manglende utredning gjør det vanskelig å vurdere rekkevidden av dem. Vurderingene som gjøres må knyttes direkte til endring av hver enkelt bestemmelse når disse ikke står i direkte sammenheng med andre bestemmelser. For øvrig vises det i høringsnotatet flere ganger til at saken må nærmere utredes i forbindelse med utarbeidelse av forskrifter med hjemmel i den bestemmelsen som nå innføres. Dette er å skyve utredningsarbeidet foran seg, og gir ikke nødvendig grunnlag for å vurdere endringene som foreslås. Uten klare holdepunkter i loven og dens formål og forarbeider blir det vanskelig å vurdere om senere forslag til bruk av hjemlene ligger innenfor lovens rammer og etterkontrollen blir mer komplisert.

Til forslaget om endring av § 13 og 14 og ny § 27 a – smittesporing og bekjempelse av sykdom hos mennesker

Innledningsvis bemerkes at det er vesensforskjell mellom Mattilsynets rolle mht. smittesporing og bekjempelse av sykdom hos mennesker og ansvaret for å fremme dyre- og plantehelsen. For sistnevnte er Mattilsynet *den* etaten som har dette ansvaret. For bekjempelse og oppklaring av sykdom hos mennesker er det helt annet forvaltningsregime, hvor det først og fremst er andre etater enn Mattilsynet som spiller en

sentral rolle. Dette gjelder også når smitekilden er mat. På bakgrunn av Mattilsynets øvrige oppgaver og kompetanseinnretning, bør ikke Mattilsynet rolle ved smittesporing og bekjempelse av sykdom hos mennesker omfatte mer enn bistand til sporing av smitekilden der denne er mat.

Sykdomsbildet og smitteveier er også vesensforskjellig mtp. dyre- og plantehelse og sykdom hos mennesker i denne sammenheng. Mattilsynets ansvar relatert til dyre- og plantehelse gjelder alle sykdommer, mens sykdom hos mennesker må være relatert til inntak av næringsmidler. For sistnevnte vil fokus være på sporing av smitekilden, dvs. matvaren, og om nødvendig gjøre hensiktsmessige tiltak i markedet for å hindre spredning av den, mens det for dyre- og plantesykdommer vil være fokus på å hindre spredning av selve sykdommen som sådan.

Det er derfor gode grunner til at ansvar og tiltak er ulike mht. Mattilsynets rolle når det gjelder forebygging, bekjempelse og oppklaring av dyre- og plantesykdommer og håndtering av en faktisk hendelse med sykdom hos mennesker. Dersom hensikten her er å lovfeste Mattilsynets rolle knyttet til folkehelsen mer generelt, burde høringsnotatet ha gjenspeilet dette på en bedre måte hvor både direktorats-, tilsyns- og beredskapsoppgaver er sett i sammenheng.

Nærmere om forslaget til ny § 27 a

I høringsnotatet framkommer forslaget til ny § 27 a slik:

§ 27 a Mattilsynets oppgaver knyttet til forhold som kan gi alvorlig sykdom hos mennesker

Mattilsynet skal ha sin oppmerksomhet rettet mot forhold knyttet til lovens virkeområde som kan gi alvorlig sykdom hos mennesker, og bidra til forebygging, oppklaring og håndtering av slike sykdommer, eventuelt i samarbeid med helsemyndighetene.

Ordlyden er svært vid, og selv om den isolert sett kan framstå som nøytral knyttet opp til matlovens virkeområde, så går den svært langt i å tillegge Mattilsynet et ansvar for håndtering av sykdom hos mennesker. Etter vårt syn innebærer dette en dreining av fokus bort fra maten – at den skal være trygg – og over på sykdomsbekjempelse. Som nevnt er Mattilsynets rolle relatert til sykdom hos mennesker vesensforskjellig fra sykdom hos dyr og planter. Vi mener det er vanskelig å forstå rekkevidden av den foreslåtte bestemmelsen. Hva innebærer det å "ha sin oppmerksomhet rettet mot"? Dersom dens virkeområde først og fremst er relatert til Mattilsynets rolle i håndtering av konkrete hendelser, så mener vi at bestemmelsen bør omhandle bidrag til oppklaring av sykdom og alltid i samarbeid med helsemyndighetene. Dette i motsetning til Mattilsynets øvrige aktiviteter for å sikre trygg mat jf. regelverksarbeid, veiledning og tilsyn.

Nærmere om forslaget til endring av §§ 13 og 14

Matloven §§ 13 og 14 omhandler i dag tilsynsmyndighetenes adgang til sted og lokaler, samt plikt til å avgi opplysninger og prøvemateriale. Dette foreslås nå utvidet til å gjelde private hjem og privatpersoner relatert til sykdom hos mennesker som skyldes næringsmidler.

I høringsnotatet framkommer forslaget til endringer i §§ 13 og 14 slik:

§ 13 nytt femte ledd skal lyde:

Videre har enhver tilsvarende plikt som virksomheter etter første til tredje ledd når

det er nødvendig for å forebygge eller oppklare utbrudd av alvorlig sykdom hos mennesker som kan skyldes næringsmidler.

§ 14 nytt tredje ledd skal lyde:

Enhver kan bli pålagt å fremlegge eller sende inn opplysninger og prøvemateriale når dette er nødvendig for å forebygge eller oppklare utbrudd av alvorlig sykdom hos mennesker som kan skyldes næringsmidler.

Igjen går man i dette høringsnotatet langt i å endre Mattilsynets rolle gjennom foreslåtte endringer i matloven. Mattilsynets rolle i relasjon til å sikre trygge næringsmidler er først og fremst knyttet til profesjonelle virksomheters produksjon og omsetning av næringsmidler. Det er satt en grense mot den private sfære, jf. matlovens § 4. Gjennom de foreslåtte endringene av §§ 13 og 14 gis det hjemmel til inngripende tiltak i private forhold, og det uten av de mer generelle bestemmelsene om vern av privatlivet i Grunnloven, menneskerettigheter mv., er drøftet i denne sammenheng. Det vises alene til at dette kan være hensiktsmessig for Mattilsynet, og igjen sidestilles sykdom hos mennesker med dyre – og plantesykdommer uten nærmere reell begrunnelse. Terskelen som bygges inn for å kunne ta hjemlene i bruk jf. *alvorlig sykdom* er også svært vag, og selv med en henvisning til utbruddsveilederen, er det få konkrete holdepunkter for når dette vilkåret er oppfylt. Dersom det er et reelt behov for å kunne gjennomføre disse inngripende tiltakene der det kan være årsakssammenheng mellom sykdom og inntak av næringsmidler, er det ikke heller ikke uten videre gitt at hjemmelen bør være matloven og myndigheten tillegges Mattilsynet. Etter vårt syn er det så vidt store mangler ved utredningen av disse forslagene, at de foreslåtte endringene ikke bør gjennomføres slik de nå står.

Til forslaget om endring av § 8 – vandelskontroll og autorisasjonskrav

Matloven § 8 omhandler i dag virksomhetenes plikt til å sørge for nødvendig kompetanse og en forskriftshjemmel til å gi nærmere forskrifter om utdanning, opplæring og kompetanse, herunder om autorisasjon av personell. Sistnevnte oppfattes av departementene slik at krav om autorisasjon er knyttet til krav om kompetanse.

I høringsnotatet framkommer forslaget til endringer i § 8 slik:

§ 8 Opplæring, kompetanse, autorisasjon og vandelskontroll

§ 8 annet ledd skal lyde:

Kongen kan gi nærmere forskrifter om kompetanse etter første ledd, blant annet om utdanning og opplæring av personell. Slike forskrifter kan også gjøres gjeldende for enhver som er ansvarlig for dyr.

§ 8 nytt tredje ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrifter om krav om autorisasjon og vilkår for slik autorisasjon.

§ 8 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrifter om vandelskontroll av fysiske og juridiske personer, jf. politiregisterloven kapittel 7.

Forslaget innebærer å fastsette rene forskriftshjemler til bruk for myndighetene og innebærer ingen plikter og rettigheter for private i seg selv. Selv om de nærmere vilkår for krav om autorisasjon og vandelskontroll må utredes nærmere i forbindelse med fastsettelse av forskrifter med hjemmel i disse bestemmelsene, mener vi at selve behovet for forskriftshjemlene er svakt utredet og bør belyses nærmere før de etableres. Det er vanskelig på grunnlag av høringsnotatet å se rekkevidden av en hjemmel om å kunne stille krav til autorisasjon, uten at dette knyttes til kompetanse. De eksemplene det vises til som omhandler plantevernmidler og vannverk, er lite egnet til å trekke generelle slutninger for hele matlovens virkeområde. Dersom sikkerhetsaspektet er det avgjørende her, burde dette ha vært drøftet i en videre kontekst, bl.a. hvordan dette løses på andre områder. Tilsvarende også med krav til vandel. Igjen savner vi en vurdering av om disse problemstillingene best løses gjennom matloven og Mattilsynet, eller om også andre løsninger kan være aktuelle. Vi savner også en vurdering av hvor langt man bør kunne gå i å kreve vandelskontroll for å utelukke fysiske eller juridiske fra aktiviteter som omfattes av matloven, herunder hvilke ulemper dette kan medføre for den enkelte og samfunnet, f.eks. mht. tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Det mangler også en vurdering av de økonomiske og administrative følgene disse forslagene kan få for virksomhetene som blir pålagt å følge opp og gjennomføre vandelskontroll, også av ev. utenlandske attester.

Elektr. Sign.

Med vennlig hilsen
NHO Mat og Drikke

Terje Sletnes
direktør for analyse og politikk

An-Katrin Eikefjord
fagsjef næringsjus